

Vår saksbehandler

Per Arne Krumsvik, pkrumsvik@mil.no
+4723 09 57 89, 0510 8000
FHS/FAGSTAB/SEK UTD FVL

Vår dato

2022-05-27

Vår referanse

2022/021238-002/FORSVARET/ 512

Tidligere dato

Tidligere referanse

Til

Opptaksutvalget, Kunnskapsdepartementet
Pb. 8119 Dep
0032 OSLO

Kopi til

Forsvarets personell- og vernepliktssenter
Forsvarsstaben

Svar til opptaksutvalget

Innspill til opptaksutvalget fra Forsvarets høgskole

Meld. St. 16 (2020–2021) Utdanning for omstilling— Økt arbeidslivsrelevans i høyere utdanning oppfordret universitets- og høyskolesektoren og arbeidslivet om å samarbeide mer og bedre enn de gjør i dag, for å øke relevansen i utdanningene og sette studentene bedre i stand til å møte et samfunn og arbeidsliv i omstilling og endring.

Forsvaret som arbeidsgiver har et behov for å løse Forsvarets oppgaver i fred, krise og krig og stiller høye krav til personalet i organisasjonen. Forsvaret utdanner profesjonsutøvere. Behovet for både spisskompetanse, kontinuitet og erfaring blir stadig større som følge av blant annet ny teknologi, samfunnstrender og det grønne skiftet. Forsvarets skiller seg i stor grad fra arbeidsgivere i den sivile sektoren, da Forsvarets høgskoles samfunnsmandat er å utdanne personell til Forsvaret og jobbe tett sammen med Forsvarsgrenene for å oppfylle Forsvarets behov på en optimal måte. Forsvarsgrenene er også representert i høgskolens styre.

For å kunne løse sitt samfunnsmandat har Forsvaret utviklet en opptaks- og seleksjonsprosess (FOS) som sikrer at kandidatene ikke bare har de teoretiske forutsetningene for å lykkes i studiene, men også er fysisk kapable og har lederpotensial som Forsvaret trenger.

Forsvarets høgskoles opptak og seleksjon

Søkere til bachelorutdanning ved Forsvarets høgskole (FHS) skal rangeres etter forskrift 6. januar 2017 nr. 13 om opptak til høgre utdanning § 7-1 til § 7-9, § 7-11, § 7-12 og kapittel 9.

Fastsatte kvoter for førstegangsvitnemål i henhold til universitets- og høyskoleloven gjelder ikke for søkere til bachelorutdanningene ved FHS.

Den innledende rangeringen avgjør hvilke av søkerne som kalles inn til videre seleksjon. Seleksjonen skal gjennomføres på bakgrunn av forhåndsdefinerte seleksjonskrav, som består av

- a) evneprøver
- b) fysiske tester
- c) teoriprøver

Postadresse

Postboks 800 Postmottak
2617 Lillehammer
Norge

Besøksadresse

Akershus Festning, bygn. /
18
0015 OSLO
Norge

Sivil telefon/telefaks

Militær telefon/telefaks
99/0500 3699

Epost/ Internett

forsvaret@mil.no
www.forsvaret.no

Vedlegg

Organisasjonsnummer
NO 986 105 174 MVA

- d) helsesjekk
- e) intervju
- f) lederskapsøvelse

De som fullfører seleksjonen, rangeres på nytt på bakgrunn av:

- a) skoleprognose
- b) lederprognose
- c) testresultater

Den nye rangerte listen over kandidater legges frem for opptaksråd.

Forsvaret har gjennomført FOS i mange år, og anser det som en velprøvd og formålstjenlig ordning. De forskjellige verktøyene har blitt utviklet over tid av fagpersoner, som psykologer og leger. Slike fagpersoner deltar også på FOS og tester søkerne på forskjellige måter. FHS har generelt lite frafall fra studiene og studentene gjennomfører i høy grad på normert tid.

Spørsmål fra opptaksutvalget

FHS vil i det følgende svare på spørsmålene generelt og deretter fra vårt perspektiv.

Kvalifisering

1. Er det noen av dagens alternative måter å oppnå GSK på, som bør endres eller fases ut?
2. Hva mener dere om å innføre en standardisert kvalifiserende prøve som et supplement eller en erstatning for søkere som ikke har GSK fra videregående opplæring?
3. Kan spesielle opptakskrav erstattes av en form for forberedende år, tilsvarende basår-ordningen i Sverige?
4. Har bruken av spesielle opptakskrav i UH konsekvenser for videregående opplæring?
5. Er det viktig å beholde realkompetansevurdering som en vei inn i UH?

Svar

1. FHS støtter vurderingen om at GSK er hovedregelen for å komme inn på høyere utdanning, men vi ser at det bør være større fleksibilitet som støtter opp om enkelte studiers særpreg.
2. Standardiserte kvalifiserende prøve kan i større grad enn opptakssystemet i dag sikre likebehandling. Det reduserer bruken av skjønn, som kan bli vilkårlig og tilfeldig fra saksbehandler til saksbehandler. Det er ressurskrevende, men det er det også å følge opp studenter som i realiteten ikke er kvalifisert for studiet.
3. Et "basår" er en ettårig utdanning på videregående nivå som tilbys og gjennomføres av høyskoler og universiteter, men man får ikke studiepoeng. Ofte innebærer et "basår" studier i tekniske eller naturvitenskapelige emner. Det kan for eksempel være et år hvor man leser matte, kjemi, biologi eller fysikk. Når man har gjennomført året har man vanligvis garantert plass på den aktuelle høyere utdanningen man ønsker å gå. Formålet er å bedre elevens studieteknikk og lette overgangen fra videregående skole til høyere utdanning.

Utvalget skriver at man kan se for seg et "basår" som en type forkurs eller som et første år på høyere utdanning. De skriver at ulempen med å se det som ett forkurs er at det kan forlenge studietiden og at universiteter og høyskoler må undervise på videregående nivå. Videre skriver de at ulempen med å se det som første året på høyere utdanning er forlenget studietid, eller lavere læringsutbytte hvis studietiden ikke forlenges. Imidlertid kan man jo se det slik at de som ønsker å endre retning i dag også vil oppleve forlenget studietid og lavere læringsutbytte.

FHS vurderer et slikt "basår" som hensiktsmessig og et nyttig tiltak for de elevene som synes at overgangen fra videregående skole til høyere utdanning er utfordrende. Det kan også være en hensiktsmessig vei for andre som ikke har de fagene som trengs for opptak til et studium.

Imidlertid vil et en slik ordning ikke være relevant for FHS da FOS hindrer oss i å garantere plass på forhånd. FHS antar at dette også vil gjelde andre studier med opptaksprøver.

4. Kapittel 4 i forskrift om opptak til høgare utdanning viser at svært mange studium har fastsatt spesielle opptakskrav, blant annet til enkelte helse- og veterinærfag, informatikk, realfag, natur- og miljøfag og arkitektur og teknologiske fag. Flere av de mest populære studiene i 2021 sammenfaller med de studiene som har spesielle opptakskrav. Det er derfor tydelig at spesielle opptakskrav vil ha innvirkning på hvilken fagsammensetning elevene velger.
5. FHS benytter i dag ikke realkompetansevurdering som en alternativ vei inn til høgskolen, men ser at det kan være hensiktsmessig på enkelte studier i universitets- og høyskolesektoren. Vår erfaring er at realkompetansevurdering er ressurskrevende, særlig når det ordinære opptaks- og seleksjonsprosessen vår er så omfattende. Vi erfarer også at vi får mange nok søkere de ledige plassene.

FHS vurderer at det egner seg bedre med opptaksprøver, standardiserte kvalifiserende prøver, og flere y-veier. Dette vil i større grad sikre likebehandling, da realkompetansevurdering kan være preget av skjønn.

Hvert fagbrev bør ha en tilhørende y-vei, eksempelvis hjelpepleier – sykepleier. Dette kan medføre et bredere rekrutteringsgrunnlag til høyere utdanning, samtidig som det hever statusen til yrkesfag og gir dem som har tatt yrkesfag flere muligheter. FHS vurderer også at y-vei sikrer likebehandling i større grad enn realkompetansevurdering, ved at fagbrev viser konkret hvilke kompetanser man har.

Rangeringer

1. Bør hensynet til å få inn unge søkere veie tyngre enn i dag, og hensynet til å gi søkere en mulighet til å forbedre rangeringsposisjonen sin vektet tilsvarende lavere?
2. Bør utvelgelsen av studenter til populære studier skje på en annen måte enn å skille på desimaler på allerede høye poenggrenser, for eksempel ved opptaksprøver eller loddtrekning?
3. Er noen av dagens tilleggs poeng et godt uttrykk for kompetanse som er nødvendig i studier eller i arbeidslivet?
4. Bør ordningen med å gi alderspoeng, som rangerer eldre søkere foran yngre søkere, videreføres?
5. Hvilke andre mål enn å få inn de best kvalifiserte søkerne bør opptakssystemet ivareta?
6. Er bruk av spesielle kvoter, som for eksempel regionale kvoter eller kjønnskvoter, bedre egnet enn tilleggs poeng for at bestemte søkergrupper skal få tilbud om studieplass?

Svar

1. FHS vurderer at den nåværende ordningen ivaretar de forskjellige hensynene på en god måte.
2. FHS har god erfaring med seleksjon som ser på egnetheten til søkerne. Den type seleksjon eller opptaksprøver er strengt nødvendig for Forsvaret for å finne egnede studenter som skal bli offiserer i Forsvaret i fremtiden. FHS ser at slik tester også vil være egnet for andre type studium, for eksempel i helsefag hvor man er i kontakt med barn og andre sårbare grupper. Motivasjon og egnethet for yrket kan være bedre indikatorer enn marginalt høyere karakterer.
3. FHS mener at dagens tilleggs poeng i liten grad er relevante for den kompetanse som er nødvendig for studiene eller for arbeidslivet.

Å utjevne kjønnsforskjeller på enkelte studium er et hensiktsmessig formål, men har liten relevans for den kompetansen som er nødvendig for studiet eller arbeidslivet. Alder kan

tilsi erfaring fra arbeidslivet som kan være relevant, for eksempel for enkelte ledelsesprogrammer, men er ikke en garanti for nødvendig kompetanse. Tilleggs poeng for høyere utdanning, fagskoleutdanning, ett år på folkehøgskole, siviltjeneste eller militær førstegangstjeneste er heller ikke en garanti for nødvendig kompetanse og sier heller ingenting om hvilke karakterer man har oppnådd fra annen høyere utdanning eller fagskoleutdanning.

FHS mener enkelte av tilleggspoengene bør vurderes fjernet og at man bør tydeliggjøre formålet med de forskjellige tilleggspoengene. For FHS sin del er tilleggspoeng for realfag nyttig for våre ingeniørutdanninger.

4. Forsvarets høgskole mener at høyere utdanning hovedsakelig bør gi plass til de unge, imidlertid må det tas hensyn til behovet for omskolering og kompetansepåfyll i kjølvann av nye samfunnstrender. Som nevnt over ser vi heller ikke helt kompetansenyttene av alderspoeng, men ser behovet for kompetansepåfyll og omskolering i voksen alder. Vi mener derfor dette tilleggspoenget bør videreføres i modifisert form.

oss Våre utdanninger krever god helse og fysikk i tillegg til akademisk kunnskap og vi ser derfor nødt til å ha aldersbegrensninger på våre studier. Vi ser imidlertid at det er et hensiktsmessig verktøy generelt i UH-sektoren.

5. Det bør ligge et mangfoldshensyn til grunn for opptak, og vi bør ikke ha et opptakssystem som forsterker eller sementerer sosiale forskjeller. Standardiserte prøver, opptaksprøver, motivasjonsbrev eller intervjuer kan være motvekt til karakterkrav.

Organisering

1. Bør vi ha et felles regelverk for opptak til alle typer studier?
2. Er dagens felles regelverk til hinder for hvordan dere ønsker å gjennomføre opptak (spørsmål til universitet og høgskoler)?
3. Hvem bør bestemme opptaksregler til grunnutdanninger? Hvor mye bør bestemmes nasjonalt og likt for like utdanninger, og hvor mye bør være opp til den enkelte institusjon?
4. Hva er viktigst: å ha et effektivt opptakssystem eller å ha muligheten for å ta hensyn til andre kriterier enn karakterer, for eksempel motivasjon eller egnethet?
5. Har dere alternative forslag til tidslinje for opptaket/studiestart?

Svar

1. Forsvarets høgskole mener at det bør foreligge et felles regelverk som sikrer likebehandling, forutsigbarhet og søkerens rettssikkerhet. Samtidig bør regelverket være mer fleksibelt for profesjonsutdannende institusjoner som har særskilte lovkrav. Dette må samordne opptak ta høyde for.
 2. Ja, Forsvarets høgskole er avhengig av til dels omfattende unntak og særordninger innenfor dagens regelverk. Vi viser for øvrig til innledningen som redegjør for hvordan vi gjennomfører opptak og seleksjon.
 3. Forsvarets høgskole mener at myndigheten i stor grad bør skiftes over til den enkelte institusjon, for å kunne ivareta den enkeltes særpreg. Imidlertid bør det som nevnt over foreligge et felles rammeverk som sikrer likebehandling, forutsigbarhet og rettssikkerhet. For store profesjonsutdanninger som sykepleiere og lærere bør det være nasjonal likhet, men med rom for lokale tilpasninger.
 4. For Forsvarets høgskole er det viktig med muligheten til å ta hensyn til andre kriterier i tillegg til karakterer, som egnethet, motivasjon og lederegenskaper. Karakterene vil si noe om søkerens akademiske kunnskaper, mens andre kriterier vil si noe om egnetheten for jobben i fremtiden.
-

5. FHS er i utgangspunktet fornøyd med dagens tidslinje, men det kan være andre hensiktsmessige alternativer. Dette vil eventuelt kreve ytterligere utredning.

Lars-Arne Aulie
Flaggkommandør
Rektor Forsvarets høyskole

Dokumentet er elektronisk godkjent, og har derfor ikke håndskreven signatur.
